

наша слова

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмेўлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 33 (1288) 17 жніўня 2016 г.

Алег Трусаў запрашае далучыцца да яго перадвыбарнай парламенцкай кампаніі

9 жніўня, на паседжанні Чкалаўскай акруговай камісіі Алегу Трусаву паведамілі, што ён з'яўляецца кандыдатам у дэпутаты і можа пачынаць сваю перадвыбарную кампанію. Сп. Трусаў запрашае далучыцца да яго перадвыбарнай парламенцкай кампаніі і выказвае падзяку ўсім, хто ўваходзіў у склад ініцыятыўнай групы па зборы подпісаў за вылуччэнне яго ў кандыдаты ў дэпутаты, а таксама ўсім, хто падпісаўся за яго.

Каб далучыцца да кампаніі, пішице на пошту siadziba@gmail.com.

Спіс давераных асобаў Алега Трусава:

Тушынскі Дзяніс Міхайлавіч
Аэма Уладзімір Пятровіч
Бажок Юлія Анатольеўна
Давідовіч Аляксандр Анатольеўіч
Качаноўская Наталя Георгіеўна
Лабачоў Іван Нічыпаравіч
Лавіцкі Мікалай Емельянавіч

Тоўсцік Святланы Сяргееўна
Пастухоў Міхаіл Іванавіч
Макоўская Алена Паўлаўна
Шыдлоўская Ніна Анатольеўна
Сітніца Рыгор Сямёновіч
Лозка Аляксандр Юр'евіч
Цвірка Канстанцін Аляксеевіч

Алена Анісім запрашае далучыцца да яе перадвыбарнай парламенцкай кампаніі

10 жніўня, адбылося паседжанне акруговай выбарчай камісіі Стойбцоўскай выбарчай акругі № 70. На ім было прынята рашэнне аб реєстрацыі кандыдатаў у дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь. Па гэтай акрузе вылучалася шляхам збору подпісаў першы намеснік старшыні ТБМ Алена Анісім. Згодна з рашэннем камісіі за № 7 ад 10 жніўня Анісім Алена была зарэгістравана кандыдатам і атрымала адпаведнае пасведчанне.

Сп. А.Анісім запрашае далучыцца да яе выбарнай кампаніі і выказвае ўдзячнасць ся-

брам ініцыятыўнай групы, якія збиралі подпісы, ўсім, хто падпісаўся за яе кандыдатуру, а таксама тым асобам, якія спры-

ялі ў гэтай справе.
Кантакты для сувязі:
8-029-6616598;
alenaanisim@gmail.com.

Да ведама чытачоў “Нашага слова”

11 жніўня Лідская акруговая камісія № 55 па выбарах дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь зарэгістравала кандыдатам у дэпутаты рэдактара газеты “Наша слова” Судніка Станіслава Вацлававіча.

У адпаведнасці з выбарчым заканадаўствам Суднік Станіслаў Вацлававіч з 12.08.2016 г. па 11.09.2016 г. знаходзіцца ў адпачынку.

У сувязі з гэтым Сакратарыят ГА “ТБМ імя Ф. Скарыны” пастановіў:

1. На перыяд з 12.08.2016 г. па 11.09.2016 г. вызваліць Судніка Станіслава Вацлававіча ад абавязкаў рэдактара газеты “Наша слова”.

2. Прызначыць выканануцам абавязкаў рэдактара газеты “Наша слова” на перыяд з 12.08.2016 г. па 11.09.2016 г. **Крупкіну Рыту Мікалаеўну**, ныштатнага супрацоўніка рэдакцыі газеты “Наша слова”, старшыню Паўднёвой суполкі Лідской гарадской арганізацыі ГА “ТБМ імя Ф. Скарыны”.

ISSN 2073-7033

9 77 2073 703003 >

90 гадоў з дня нараджэння Аляксандра Надсаны

Аляксандар НАДСАН (імя пры нараджэнні Аляксандар Антонавіч Бочка, нарадзіўся 8 жніўня 1926 г. у м. Гарадзея Нясвіжскага павета) - беларускі грэка-каталіцкі святар, апостальскі візітатор для беларусаў-католікаў у замежжы.

Падчас нямецкай акупацыі вучыўся ў настаўніцкай сэмінарыі ў Нясвіжы. Скончыў курсы кіраўнікоў Саюзу беларускай моладзі ў Альбертыне, менскую афіцэрскую школу Беларускай краёвай абароны. У 1944 годзе пакінуў Беларусь, партызаніў ў Францыі, дзе далучыўся да Руху Супраціўлення. Потым уступіў у войска генерала Андэрса, служыў у 2-м Польскім корпусе, ваяваў у Паўночнай Італіі, дзе быў паранены.

З 1946 г. жыў у Вялікай Брытаніі. У 1953 г. скончыў матэматычны факультэт Лонданскага ўніверсітэта. Стаяў адным з заснавальнікаў Згуртавання беларусаў у Вялікай Брытаніі (старшыня ў 1951-1953). Рэдактар часопісаў “Беларус на чужыне” і “На шляху”, браў удзел у дэйнасці беларускага хрысціянскага акадэмічнага таварыства “Рунь” і Беларускага народнага незалежнага хрысціянскага руху. Актыўна супрацоўнічаў з найбуйней-

шым беларускім духоўным асяродкам на Захадзе - Беларускай каталіцкай місіі ў Вялікай Брытаніі - ад часу яе ўтварэння ў 1947 годзе.

Ад восені 1953 навучаўся ў папскім Грэцкім калегіуме ў Рыме. Высвячаны на святара 23 лістапада 1958. У ліпені 1959 вярнуўся ў Лондан, дзе зноў далучыўся да дзеянасці сярод беларускай эміграцыі. З 1966 кіраваў школай-інтэрнатам імя Кірылы Тураўскага пры

Беларускай каталіцкай місіі. З 1971 - дырэктар бібліятэкі імя Ф. Скарыны ў Лондане. Ад 1981 кіраўнік беларускай каталіцкай місіі ў Вялікабрытаніі, ад 1986 апостальскі візітатор для беларусаў-католікаў у замежжы. Старшыня дабрачыннага Чарнобыльскага фонду, аўтар шэрагу кніг па гісторыі Беларусі. Цягам гадоў айцеп Аляксандар Надсан працаў над перакладамі візантыйскіх літургічных тэксташ на беларускую мову - праца, якая заўважыла робіцца вялікім аўтарытэтнымі камісіямі. Айцеп Надсан пераклаў частку велі-

зарнага корпусу тэкстаў літургічнай традыцыі Усходняга хрысціянства, сам склаў службы некаторым беларускім

святым і на вялікія беларускія святы. Малітоўнік “Госпаду памолімся”, выдадзены ў Менску ў 2002 годзе, стаўся афіцыйным тэкстам набажэнстваў

Беларускай грэка-каталіцкай царквы. Ганаровы доктар Еўрапейскага гуманітарнага ўніверсітэта (Вільня).

З восені 2014 года цяжка хварэў. Памёр 15 красавіка 2015 года ў Лондане.

Вікіпедыя.

(Працяг тэмы на ст. 2.)

Юбілей у Леры Сом

графічны факультэт Віцебскага педагогічнага інстытута і філалагічны факультэт БДУ. Адна з кіраўнікоў попалацкага літаратурнага аб'яднання “Надзвінне” (2001-2005), настаўніца беларускай мовы і літаратуры, майяўніца ў Полацкай сярэдняй школе № 5. Актыўны сябар ТБМ. Жыве ў Полацку.

Лера Сом - аўтар цыклу літаратурна-крытычных і публіцыстычных артыкулаў, навуковых публікаций на тэмы словаўтарэння, фантастычных апавяданняў “Некалькі гісторый з жыцця Руніті Ма-

Надзін Лашук:**“Не ў акцэнце справа, а ў жаданні зразумець мову”**

У сваім першым інтэрв’ю на беларускай мове палітолаг Надзін Лашук расказвае "Салідарнасці" пра дзяцей-білінгваў, адрозненні беларусаў і немцаў, а таксама пра блог, які вяла "між сям’ёй, дачай і дысертацыяй". Калісьці дзеля мужа-беларуса яна вывучыла беларускую мову, а сёння прэ-ентуе кнігу пра сваё жыццё ў Беларусі. Надзін вырасла ў Заходній Германіі. Але яшчэ са школы цікавілася Усходній Еўропай і ў якасці трэцяй замежнай мо-

вы вучыла расейскую. У 2006-м годзе яна ўпершыню прыехала ў Менск, дзе неўзабаве пазнаёмілася з беларусам Аляксеем, будучым мужам. Мовай зносін паміж імі доўгі час была ангельская. Ён адмаўляўся размаўляць з Надзін па-расейску, хоць мову яна ведала нядрэнна. Так у дзяўчыны з німецкага Эсна з’явіўся моцны стымул вывучыць мову Коласа, Купала і Аляксея Лашука - яе будучага мужа.

Беларуская мова - мост у сямейнае жыццё

- На дварэ стаяў 2007-ты год - знайсці ў Менску курсы беларускай мовы для тых, хто яе ніколі не вучыў, было няпроста, - прыгадвае Надзін. - Але мне пашанцавала. Аднойчы ў цягніку на Вільню я пазнаёмілася з дзяўчынай, якая была выкладчыцай расейскай і беларускай моў як замежных. Яна згадзілася са мной займацца.

Сёння, слухаючы беларускую гаворку Надзін, можна засведчыць - вучаніцай яна была старанней. Адзінае, што выдае ёй іншаземку, гэта акцэнт.

- Мне сябры ў Беларусі часта кажуць, што я і выглядаю, як "свая", - пасміхаецца немка. - Замежніцай я адчуваю сябе хіба, калі размаўляю па-беларуску ў менскай краме. Часам нават простае пытанне

пра каву, зададзенае па-беларуску, збівае прадаўцу з панталыку. А вось у кнігарнях мяне разумеюць: значыць, не ў акцэнце справа, а ў жаданні зразумець мову.

У сям’і Аляксея і Надзін пануе дзвімоўе, але не класічная для беларускага вуха трасянка, а сусідаванне побач беларускай і німецкай моў. Дзеці Лашукоў слухаюць казкі як на адной, так і на другой мове.

- Я звяртаюся да дзяцей па-німецку, а муж - па-беларуску. І яны выдатна разумеюць нас абоіх, - адзначае Надзін. - Паміж сабой з мужам мы таксама гаворым то на адной, то на другай мове. Муж выдатна размаўляе па-німецку.

Адметна, што з імёнамі для дзяцей Аляксей і Надзін вызначыліся яшчэ да вяселля - "Казімір" і "Паўліна".

- Мой муж быў за традыцыйную беларускую імёны, да таго ж было важна, каб імёны лёгка чытацца ў абедзвюх мовах, - назначае маці Казіміра і Паўліны.

Сям’я Лашукоў доўгі час не мага вырашыць, у якой з дзвюх краін яны будуть жыць. Сёння выбрал зроблены на карысць радзімы Надзін, але як з’явілася яна сама, муж марыць аб tym, што калісьці сям’я ўсё ж верненца жыць у Беларусь.

Кніга пра Беларусь выдадзеная пакуль толькі па-німецку, але Надзін абяцае, што будзе клапаціца і пра яе пераклад на беларускую мову.

"Спачатку быў блог, пасля - кніга"

З моманту пераезду ў Менск Надзін Лашук начала весці блог пра жыццё ў Беларусі. За 10 гадоў яна апісала ў ім усё, што калісьці перажыла сама і што сёня працягвае перажываць яе сям’я. Ад вяселля, цяжарнасці і нараджэння першага дзіцяці да культурных адрозненняў, адзення і нацыянальной кухні двух народаў. У 2016-м на аснове блога была выпушчана кніга "Liebesgrüsse aus Minsk. Wo die Babuschka regiert und Heringe Pelzmantel tragen" (бел. "Сардэнчыя вітанні з Менска. Дае [у сям’і] кіруе бабуля і селядцы носяць футра") накладам у 12 тысяч асбонікаў. У кнігу акрамя вытрымак з блогу ўвайшлі таксама рэцепты традыцыйных беларускіх страў, а таксама фотаздымкі з жыцця сям’і Лашукоў у Беларусі.

- Чытатчы, якія прыходзялі на прэзентацыю кнігі ў Германіі, прости ўзахапленні, - усміхаецца аўтар. - Шмат хто пасля яе прачытаў, хоча ўпершыню прыехаў у Беларусь.

Кніга пра Беларусь выдадзеная пакуль толькі па-німецку, але Надзін абяцае, што будзе клапаціца і пра яе пераклад на беларускую мову.

- У Беларусі пра кнігу вядома не вельмі шмат, бо мы

яшчэ не рабілі ёй рэкламу, - признаецца аўтар. - Увогуле, я была здзіўленая, калі ў Германіі на мяне выйшоў літаратурны агент і прапанаваў апублікаваць мою пісаніну. Але было прыемна, што яму спадабаўся мой блог.

Да каго падобны беларусы? Прыводзячы вытрымкі з кнігі, Надзін расказвае пра тое, што ў беларусах здзіўляла яе ў свой час найбольш.

- Немцы, рыхтуючыся да вяселля, амаль за год пла-нуноць дату вяселля, браніруючы рэстаран. А ў Менску мы з Аляксеем прыйшлі замаўляць рэстаран за два (!) тыдні да вяселля і рэстаран быў вольны (!), - адзначае Надзін. - Я часам і ў панядзелак магу спытаць пра планы на нядзелью, але муж суцішвае: "Пачакай, яшчэ трэба дажыць".

Беларусаў маладая пісьменніца называе прыстойнымі і пунктуальнымі - "немцамі" Усходній Еўропы. Асобнае ўражанне пакінулі на немку і беларускія бабулі:

- У Беларусі роля бабулі ў выхаванні ўнукаў часта нашмат большая, чым у Германіі. Часта бывае так, што бабуля нават пераїзджае ў сям’ю, дзе чакаюць дзіця. Беларускія бабулі лічаць сябе вельмі кампетэнтнымі ў справах унукаў.

Надзін адзначае, што, нягледзячы на адкуль палаціла, у Беларусі працу па спецыяльнасці ёй знайсці было не так лёгка.

- Я магла б быць уласным карэспандэнтам якісці німецкай газеты, але, на жаль, у Беларусі няма німецкіх журналістаў - усе яны працуаць з Москвой, - панікае плячыліца палітолаг. Маладая пісьменніца признаецца, што калісьці пачынала пісаць дысертацыю пра беларускі аграсядзібы і нават яе пачала. Але, будучы цяжарнай, вырашила не працягваць.

- Я не зусім навуковец, таму спраба дысертацыі ўжо ў мінульым. Але я вельмі хацела б мець свою сядзібу, каб займацца яе ўладкаваннем. Мой свёкар кіруе сплавамі па р. Нарачанцы - будзе што прапанаваць турыстам будучай сядзібы, - усміхаецца Надзін.

Напрыканцы я зноў звяртаюся да размовы аб дзецях. Дзеця-блінгваў з сям’і Лашукоў.

- Мы з мужам не загадваем іх будучыну, - кажа Надзін. - Яны вырастуць і самі выбирайць свой шлях. Важна аднак, каб яны жылі з дзвюмі культурамі, якія ёсць у іх бацькоў. Мелі німецкую і беларускую душу. У мяне, думаю, беларуская душа ўжо з’вілася - у Беларусі я адчуваю сябе, як дома.

Радыё Рацыя.

Дзень беларускай мовы і культуры ў Мінойтах

11 жніўня ў прышкольным летніку Мінойтаўскай СШ Лідскага раёна прыйдзіў Дзень беларускай мовы і культуры. З гэтай нагоды летнік наведаў старшыня Лідскай гарадской арганізацыі ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны" паэт і краязнавец Станіслаў Суднік і яго намеснік, бард Сяргак Чарняк.

Размову распачаў Станіслав Суднік з пытання, адкуль паходзіці і што абавязае назва вёскі Мінойты. Прагучалі няўпэўненыя версіі, на якія рэдактар часопіса "Лідскі летапісец" пррапанаваў сваю: "Назва Мінойты балцкая, а дакладней дайнаўская, утвораная таксама, як і назывы вёскі Бакшты, Бершты, Мажакайты. *Мінк* па-літоўску - *мяккі*. Магчыма, назва Мінойты звязана з мяккай балоцістай зямллёй ваок яе. Але дайнаўская мова не бліжэй да літоўскай, чым беларуская да польскай. І мы ніколі дакладна не даведаемся, як слова Мінойты ўзнікла, бо дайнаўцы не пакінулі пісьмовых крыніц, ні кніг, ні летапісаў. А наш народ пакінуў. Мы мелі столькі друкароў".

І тут адбываўся пераход да асобы Яна Карцана, аднаго з беларускіх першадрукараў, які нарадзіўся побач з Мінойтамі ў вёсцы Вялічкі і які ніяк не прадстаўлены ў вельмі някепскім школьнім музеі, што займае мо чатыры пакоі.

Што праўда, музей этнографічны, але тут экспазіцыя, прысвечаная Яну Карцану, сама просіца: "Стварыце мяне". Таксама сёня найбольш падходзіць для Мінойтаві экспазіцыя, прысвечаная Ежы Путраманту, генеральному сакратару Саюза пісьменнікаў народнай Польшчы, які ўздоўж і ўпоперак перамераў мінойтаўскую зямлю, ходзячы ад станцыі Мінойты да бацькоўскага Банева. Раней постаццю Путраманта займалася Дакудаўская школа, якая была бліжэй да Банева, але сёня такой школы больш няма, дзяцей з Дакудава возяць у Ёдкі.

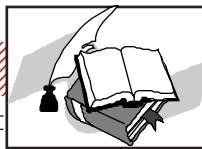
Сяргак Чарняк праспяў шэраг песен, заахвочаючы дзецей да сумеснага выканання найбольш вядомых шлягераў. Хаця прысутнічали дзеці недзе 3-5 класаў, але многія песні яны ўжо чулі і спрабавалі падпіваць.

А настаўнік запрасілі сяброў ТБМ на пачатку верасня прыняць удзел у традыцыйным Дні пісьменства, каб і старшакласнікі пачулі тое, што ўжо ведаюць малодшыя класы. Тым больш, што Мінойтаўская школа беларускамоўная, настаўнікі паведамілі пра гэта з непрыхаваным гонарам. Сёлета ў Міжнародны дзень роднай мовы мінойтаўскія старшакласнікі разам з настаўніцай прымалі актыўны ўдзел у напісанні Агульнацянянальной дыктоўкі. Не падвядуць яны і ў наступным годзе.

Летасць такія творчыя сустэрэны праводзіліся ў летніку пры Дзітвянскай школе, а трэба кожны год і ў кожнай школе, бо, як сведчыць атмасфера гэтых сустэрэн, беларуское прыгожае слова, беларуская песня запатрабаваныя ў маладых беларусаў, і трэба іх даць малым і навучыць браці самім старшыням.

Яраслаў Грынкевіч.

Беларускі гуртак у палацы Каніскага

4 жніўня беларускі гуртак ТБМ імя Ф. Скарыны завітаў у палац Георгія Каніскага, дзе ў гэты дзень адбылося адкрыццё краязнаўчага музея. Народу сабралася столькі, што невялічкая залы ледзве усіх змяшчалі. Экспазіція нас чакала вельмі незвычайная, прысвечаная не толькі дзейнасці знакамітага філософа і багаслоўя, але і ўвогуле развіццю права-слаў ў Магілёве. Мадыцы, яна атрымалася

прыгажосць. Напрыканцы экспазіцii нас чакаў сюрприз - прыехаў бацишка Андрэй, каб асвяціць абраз Георгія Каніскага, напісаны адмысловам для музея, і мы змаглі стаць сведкамі такой унікальнай падзеі. Пасля нас запрасілі на імправізованую вячэрну з прысмакамі і гарбатай. Так за адным сталом аказаліся праваслаўныя вернікі і аматары гісторыи. Ужо праз адзін гэты факт гутарка абяцала быць гарачай, такой яна ў выніку і атрымалася. Іскру ў гатове вогнішча падкінуў не хто іншы, як бацишка Андрэй, напэўна, не ведаючы, што за вячэрай сабраліся не толькі прыхільнікі праваслаўнай веры. Пытанне закранула тэму ісціны, на вузкім мосце якой не змаглі разысціся ярыя

некалькі хаатычнай, бо рэчы з розных гістарычных эпох перамышаныя між сабой, сустракаюцца абразы нават розных эрэлігійных плюніяў, не толькі праваслаўныя, а яшчэ каталіцкія, уніяцкія. Тлумачыцца гэта тым, што ўся экспазіція збіралася невялікай групай неабыкавых людзей на чале з дырэктарам музея Людмілай Грышанавай на працягу амаль 10 год. І кожны экспанат мае сваю гісторыю, якую з вялікім задавальненнем распавяляла нам дырэктар, бо кожная з гісторый здабыцца экспанатаў перажытая ёй асафіста. Менавіта

гэта надае музею своеасаблівую хатнью атмасферу. Там сябе адчуваеш як у гасціх, а не як у афіцыйнай установе.

Супрацоўнікі добра папрацавалі над афармленнем інфармацыйных стэндau, там можна пабачыць вялікую колькасць фатаздымкаў і дакументаў. Ёсць у экспазіцыі і драўлянная выява Хрыста 17 стагоддзя, якую захавалі ў савецкія часы, а потым передалі ў музей. Уражвае, як увогуле самаданна ў часы ганенняў людзі заставаліся вернымі ролігі, а ціпер мы, нашчадкі, маєм магчымасць бачыць усю гэтую

вернікі, чия праўда грунтуюцца на запаветах Бога, і тыя, што жадае ўлічваць усе наяўныя факты. Тушыць прыйшлося таксама святару. Што нас здзвівала - ён падтрымаў назіранець розных пунктаў гледжання, чым заслужыў усеагульную павагу. Вечар скончыўся на мажорнай ноце, але пакінуў для ўсіх удзельнікаў нагоду паравожаць, ці такая адназначная ісціна, што існуе ў нашых думках і скроць школа якой мы ўспрымаем навакольную речасць.

Яўгенія Хмуроўч.
Магілёў.

125 гадоў з дня нараджэння Макара Краўцова

Макар КРАЎЦОЎ (сапр. Макар Мацвеевіч Касцявіч; 18 жніўня 1891 - пасля 1939) - беларускі пісьменнік, паэт, перакладчык, публіцыст, грамадска-палітычны дзяяч.

Нарадзіўся ў вёсцы Баброўня Гарадзенскага павета ў заможнай сялянскай сям'і. Скончыў царкоўна-прыходскую школу ў вёсцы Галавачы (Гарадзенскі павет), Свіслацкую настаўніцкую семінарыю (1910). Працаўваў у школе. З 1915 года - у войску, пасля вайсковай вучэльні - на Паўночна-Захаднім фронце.

Дэлегат I Усебеларускага кангрэсу (снежань 1917 года). Наставнічай у Менску (1917-1918). Выкладаў на курсах беларуса-наукаўства пры Менскай гарадской думе (1918).

У 1918 годзе ўступіў у Беларускую партыю сацыяліст-рэвалюцыянеру. Удзельнічай у працы Рады БНР у Менску і Гарадні (1918-1919). Удзельнік Случскага паўстання, займаўся ў ходзе яго справамі друку, быў загадчыкам паўстанцкай друкарні ў Клецку.

Пазней працаўваў у Радашковіцкай беларускай гімназіі (1922-1923).

Жыў у Вільні. Рэдагаваў часопіс "Саха" (1923).

З 1927 года актыўна ўдзельнічай у працы Беларускага навуковага таварыства. Друкаваўся (з 1916 года) у першыёдыхах "Гоман", "Звон", "Беларускія жыццё", "Беларускія ведамасці", "Беларусь", "Наша думка", "Маланка", "Грамадскі голас", "Беларуска слова" "Сялянская ніва", "Беларуская культура", "Беларускі дзень". Карыстаўся таксама псеўданімам "Язэп Святазар". Арганізоўваў у родных мясцінах

беларускія канцэрты, спектаклі.

Арыштоўваўся ўладамі Польшчы за пракамуністычную агітацыю.

У 1930-х гадах адбылоў ад літаратурнай творчасці. Быў беспрацоўным.

Сябар Галоўнай управы Таварыства беларускай школы ў 1936-1937 гадах.

У каstryчніку 1939 года працаўваў у рэдакцыі газеты "Віленская праўда". Неўзабаве арыштаваны бальшавікамі, загнаны у зняволені.

Bikinedyia

**Беларуская мова -
ТБМ**
наша будучыня

Ахвяраванні на ТБМ

- Галай Аркадзь - 10 р., г. Менск
- Цераш Анатоль - 20 р. + 10 дол. ЗША, г. Асіповічы
- Сутулаў Глеб - 5 р., г. Менск
- Бойса І.Б. - 15 р., г. Ліда
- Ганчарова Роза - 20 р., г. Менск
- Васілічак М.В. - 20 р., г. Гарадня
- Шкірманкоў Фелікс - 10 р., г. Слаўгарад
- Панамароў Сяргей - 20 р., г. Менск
- Лягушаў Алег - 20 р., ст. Ясень, Асіповіцкі р-н
- Плакса Уладзімір - 5 р., г. Менск
- Касцюковіч Зміцер - 5 р., г. Чэрвень
- Мануленка Уладзімір - 5 р., г. Берасце
- Кукавенка Іван - 15 р., г. Менск
- Зылькоў С.П. - 60 р., г. Гарадня

Паведамленне

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705

адрымальник плаціку
Аддзяленне № 539 ААТ "Белівестбанка" назва банка

Рахунак адрымальника 3015741233011 Асабовы рахунак 739

Дзеянасць ГА "ТБМ імя Францішка Скарыны" па наданні роднай мове рэзальнага статусу дзяржаўнай вымагае вялікіх выдаткаў. Падтрымка ТБМ - справа гонару кожнага грамадзяніна краіны.

Присм Ваўшыя ахвяраванні дасылаць на адрес, вул. Румянцева, 13, г. Мінск, 220034, альбо пераличыць на разліковы рахунак ТБМ №3015741233011 у Аддзяленні № 539 ААТ "Белівестбанка" код 739 (УНП 100129705) праз любое аддзяленне ашчадбанка Беларусьбанку.

Касір

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705

адрымальник плаціку
Аддзяленне № 539 ААТ "Белівестбанка" назва банка

Рахунак адрымальника 3015741233011 Асабовы рахунак 739

Квітанцыя

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705

адрымальник плаціку
Аддзяленне № 539 ААТ "Белівестбанка" назва банка

Рахунак адрымальника 3015741233011 Асабовы рахунак 739

Касір

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705

адрымальник плаціку
Аддзяленне № 539 ААТ "Белівестбанка" назва банка

Рахунак адрымальника 3015741233011 Асабовы рахунак 739

М.П.

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705

адрымальник плаціку
Аддзяленне № 539 ААТ "Белівестбанка" назва банка

Рахунак адрымальника 3015741233011 Асабовы рахунак 739

Плацельшчык

Да ўгодкаў надання Чэрыкаву Магдэбургскага права

Апошнім часам у Беларусі вызначылася тэндэнцыя на адраджэнне гісторыі, у тым ліку лакальнаі, звязанае з увагаю на развіццё невялікіх гарадоў, а ў Магілёўскай вобласці распрацаўвана адпаведная праграма. Як вядома, наша сучаснае і будучае немагчыма без павагі да гісторыі. Баналына гучыць, але ж мы на самой спрэве нічога не значым, на вялікаму рахунку, калі не ведаєм свайго мінулага, не ўшаноўаем яго. Жыхары горада памятаюць, яку нас зусім ніядаўна зруйнавалі самы старажытны будынак Чэрыкава. Але ж вельмі добра, што пры падтрымцы сучаснага кіраўніцтва апошнім часам робіцца пэўныя крокі ў кірунку ўшанавання дзеянасці нашых працоўных. Прывкладам гэтага з'яўляецца адкрыццё на будынку кансула XVIII ст., дзе да 30-х гадоў XIX ст. знаходзіцца магістрат, інфамацыйнай дошкі аб наданні Чэрыкаву Магдэбургскага права. Спадзяёмся, што такая работа на раённым узроўні будзе працягвацца.

Кожны, хто ўядждае ў горад з боку Магілёва, даведаеца аб тым, што мястэчка Чэрыкав атрымала статус горада ў 1604 г. і, такім чынам, адзначыць неўзабаве свой 412-ты дзень нараджэння. У сувязі з гэтым варта дадаць, што Чэрыкав ніколі не быў прыватным уладаннем як у той час, калі ён быў мястечкам, так і пасля надання яму горадскага статусу. Чэрыкав заўсёды ўваходзіў у склад дзяржаўнага валодання - Магілёўскай эканоміі. Наступнай знамянальнай падзеяй у гісторыі Чэрыкава з'яўляецца наданне каралём Рэчы Паспалітай Уладзіславам IV гораду Магдэбургскага права, што адбылося 375 гадоў таму назад. З гэтага часу гораджане вызываюцца ад татальнай апекі каралеўскіх чыноўнікаў і самастойна вырашапі надзённыя пытанні.

Найвялікшым значэннем атрымання Магдэбургскага права з'яўляецца то, што ў сярэднявеччы, якое характерызуецца існаваннем дзвюх асноўных груп насельніцтва - феадалаў (свабодныя людзі, уладальнікі земель) і прыгонных (не свабодныя, прыроўненыя да рачаў), з'яўляецца яшчэ адна катэгорыя вольных - гораджане, жыхары месцаў, якія атрымалі Магдэбургскага права.

Дзяякоўчы зэтаму, мяшчане Чэрыкава перайшлі на новы ўзровень сацыяльных адносін у іерархічнай лесвіцы тагачаснага грамадства. Напрыклад, яны маглі паскардзіцца і нават прыцягнуць да адказнасці прадстаўнікоў шляхецкага сласлоў.

З'явіліся сімвалы новага статусу - герб і пячатка, якія даваліся разам з прывілеем. На гербе Чэрыкава была адлюстравана цвердзь з трывма вежамі і брамай у цэнтральнай частцы з рыцарам, які трymае ў руце дзідзу.

З гэтага часу чэрыкавцы маглі "из своих людей" выбіраць бурмістра, вайта "стану шляхецкага", райцаў і лаўнікаў. Такім чынам ствараўся горадскі кіраўнічы орган самакіравання - магістрат (рада), які ведаў адміністрацыйнымі, гаспадарчымі, фінансавымі, паліцэйскімі і судовымі спраўамі горада, быў распарадчым, выканаччым і судовым органам. Яго паседжанні адбываліся ў спецыяльным будынку - ратушы, будаўніцтва якой прадугледжвалася дакументам. У Чэрыкаве ратуша была пабудоў

чынам спыніць міграцыю мясцовага насельніцтва, зацікавіць яго, у тым ліку праз допуск яго да самакіравання. Варта ўлічыць і тое, што горадское паветра было паветрам свабоды, і Магдэбургскага права павінна было прыцягнуць у горад сялян, якія ўцякалі сюды для таго, каб атрымаць волю ад шляхты і магнату.

Гаворачы аб самакіраванні ў горадзе Чэрыкаве, мы павінны ўлічваць пры гэтым тое, што не ўсе органы кіравання ў горадзе былі выбарнымі.

Так, цяпер мяшчане мяглі выбіраць бурмістра, члену рады і лавы. Аднак на чале горадской улады знаходзіцца войт, якога прызначаю і вызываю кароль, ён жа вялікі князь. Праз войта манарх кантраляваў горадскія ўлады. Першым чэрыкавскім войтам быў Міхаіл Жабельскі. З пісьмовых крыніц XVII - XVIII стст. нам вядомы імёны некаторых іншых войтаў: "высакародны" Якуб Людвік Францішак Ганцкавіч, Атрашкевіч, Крыштаў Мамінскі, Ян Міхал Шаблеўскі. У іх абавязкі, як запісана ў прывілеі 1688 г., уваходзілі "бунты, звады, забойствы, вядъмарства, крадзяжы, распусты, непадпрадкаванні і іншыя ім падобныя адступленні судзіц і караць...".

У 1728 г. у адзін і той жа дзень, 15 снежня, стараста крычаўскі Міхаіл Пац атрымаў каралеўскі рэскрыпт у ахову правоў горадскіх мяшчан, і кароль падпісаў "Пацвярджающую грамату гораду Чэрыкаву". У канцы другога даумента, пасля подпісу караля і пячаткі, змешчана апісанне г. Чэрыкава. Гэта першы, самы старажытны, тым больш афіцыйны агляд Чэрыкава, названы "Вытрымка з рээстра здагадкі аб колькасці падаткаў усёй магілёўскай эканоміі і падлажэнні, складзенага ў 1649 годзе".

Успомнім, што толькі што адбыліся крывепрапітныя канфлікты 1736 г. паміж Чэрыкавскімі мяшчанамі і рэчышкімі пісарамі Міхайлам Кялчэўскім. Калі Кялчэўскі паспрабаваў парушыць права абывальцаў Чэрыкава, апошняя звярнулася са скарагай да караля Аўгуста III, які ў сваёй грамаце папярэдзіў Кялчэўскага "каб ні ты сам, твая адданасць, ні пад-

па 8 грошаў - 3 капы і 8 грошаў; вулічных участкаў (земельных участкаў) 226 і палова; з іх 2 у царквы - свободных пры-віліяваных (былі вызвалены ад падаткаў)...". Войт Атрашкевічу належала 8 зямельных участкаў, 34 участкі былі пустыя. Названыя прозвішчы гораджан, вызваленых ад дробных горадскіх збораў, але абавязаных плаціць падаткі ў казну: Мікалай Пяшкевіч, Парфен Маскаль, Цішка Кульгавы, Ян Сталваноўскі. Гэтыя мяшчане вызываліся ад капшыны мядовай, піўной, гарэлочай (капшына - падатак, які спаганяецца за выраб і продаж гарэлкі, мёду і піва.) У горадской улады было 100 валок зямлі, з іх царкве, вызваленай ад выплаты падаткаў, напажала 6,войту - 2 валокі. У 1648 г. мяшчане заплацілі з 90 валок аброку з мядовай данінай па 3 капы за валоку - 270 коп., войт - 4 капы, - па 2 за вапоку. Войт Атрашкевіч атрымаў прывілеі на 6 гадоў.

Паказальным з'яўляецца канфлікт 1736 г. паміж Чэрыкавскімі мяшчанамі і рэчышкімі пісарамі Міхайлам Кялчэўскім. Калі Кялчэўскі паспрабаваў парушыць права абывальцаў Чэрыкава, апошняя звярнулася са скарагай да караля Аўгуста III, які ў сваёй грамаце папярэдзіў Кялчэўскага "каб ні

началеня табе асобы, нікіх свавольстваў у дачыненні да здароўя скаржнікаў не чынілі, нікіх гвалтаў, нападаў, уварванняў, барацьбы, спусташэння лясоў, апрацоўваних земляў, аасліва да гаспадарчых землях дзеянняў прадпрымаць не намерваліся". За парушэнне гэтага Кялчэўскому пагражай штраф памерам у 5 тысяч коп літоўскіх грошаў.

Аднак у XVII - XVIII стст. феадалы неаднаразова спрабавалі парушыць вольнасці чэрыкаваўцу. У сувязі з гэтым, правы мяшчан падмаслоўвалі наступнымі пацвярджающимі граматамі. Гэта значыць: Магдэбургскага права ў Чэрыкаве дзеянічала аж да 1775 г., пакуль яго не адмініструялі сваім указам Кацярына II.

На сучасным этапе фарміравання беларускай дзяржаваўнисці асаблівае месца мае вывучэнне гісторычнага мінулага, традыцый, якія фарміруюць пазітыўныя образ нашай краіны.

Безумоўна, на першым месцы знаходзіцца станоўчы вольнамічнай, культурнай, адукцыйнай дзеянасці асобы і грамадства. Асабліва ў сферы грамадскага самакіравання. Аб гэтым гаварылася мінульым летам, калі ў Чэрыкавскай цэнтральнай

раённай бібліятэцы праводзіўся "круглы стол" "Магдэбургскага права на Магілёўчыні".

Удзельнікі "круглага стала" падкрэслілі, што Чэрыкава - адзін з раённых цэнтраў Магілёўскай вобласці, які мае традыцыі самакіравання яшчэ з часу сярэднявечча. Іх пачатак быў пакладзены 15 лютага 1641 г., калі кароль Уладзіслаў IV сваім прывілеем надаў Чэрыкаву Магдэбургскага права.

Па выніках "круглага стала" было вырашана стварыць у Чэрыкаве клуб аматараў гісторыі і ўшанаваць памяць аб наданні гораду Магдэбургскага права. На паседжанні клуба прадстаўнікі раённай адміністрацыі, краязнаўцы і гісторыкі вырашилі ўсталяваць на адным з будынкаў Чэрыкава інфамацыйную дошку аб гэтым.

Магілёўская абласная арганізацыя ГА "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" вырашила дапамагчы чэрыкаўцам у гэтым. Па ўзгадненні з райвыканкамам, на ўласныя сродкі таварыства вырабіла інфармацыйную дошку аб наданні Чэрыкаву ў 1641 г. Магдэбургскага права і перадала яе ў дар жыхарам раённага цэнтра. І вось 17 ліпеня гг. дошка была ўстаноўлена на адным са старэйшын будынку горада.

Гісторыя гарадоў нашай краіны, у тым ліку Чэрыкава, сведчыць аб існаванні ў XIV-XVIII стст. высокаарганізаванай сістэмы самакіравання і глыбокіх дэмакратычных традыцый у Беларусі, якія дазваляюць з аптымізмам глядзець у будучыню.

Паводле:
Васіля МАКСІМЕНКІ,
 выкладчыка гісторыі.
Ігора ПУШКІНА,
 кандыдата гісторычных
 навук, дацэнта кафедры
 гуманітарных дысцыплін УА
 "Магілёўскі дзяржаўны
 ўніверсітэт харчавання".
 ("Веснік Чэрыкаваўшчыны")
 № 53 і № 54 за 2016 г.)

Пры старажытнай Каложы ў Гародні адкрылася бібліятэка імя Ларысы Геніюш

Кім ёсь знакамітая паэтка Ларыса Геніюш для праваслаўнай царквы, і ці будуць ладзіца ў бібліятэцы штогадовыя Геніюшавскія чытанні? На пытанні карс-пандэнта "Радыё Свабода" **Міхась Скоблы** адказае настаяцель храма пратагоніст Аляксандр Балонікай.

- **Ойча Аляксандр, чаму вы вырашылі надаць бібліятэцы імя Ларысы Геніюш?**

- Тут усё проста. Мы павінны памятаць пра тых людзей, дзякуючы якім мы сёння праваслаўныя вернікі. Ларыса Геніюш - адна з найвялікшых вызначаўцаў праваслаўнай веры XX стагоддзя. Менавіта таму наша бібліятэка і носіць яе імя.

- **Якім чынам яна камплектуецца?**

- Двумя шляхамі. Па-першае, кнігі, якія тычацца хрысціянскай веры і гісторыі царквы і Бацькаўшчыны, мы закуплем у самых розных выдавецтваў - у беларускіх і замежных, выпісваем літаратуру з Кіева, Масквы, Пецярбурга, Варшавы, Беластока, Вільні. Мы стараемся адсочваць і набываць тყя выданні, якія нам патрэбныя. Па-другое, кнігі мы атрымліваем ад наших прыхаджанаў і сябром.

вось выбраныя творы пад назвай "Гасціна", выдадзены ў Менску ў "Мастацкай літаратуре" ў 2000 годзе. Ёсьць у нас і "Споведзь", выдадзеная ў 1993 годзе той жа "Мастацкай літаратурай". А літаральна дніамі чарговы ахвярадавец падараў нам зборнік вершаў, выдадзены ў Лондане ў 1992 годзе, альманах "Ля чужых берагоў" (1955) з вялікай падборкай вершаў Ларысы Геніюш. Там, дарэчы, паэтка прадстаўленая ў раздзеле "Абарваныя струны", паколькі лічылася, што яна загінула ў ГУЛАГУ. Спадзяюся, што ў хуткім часе мы будзем мець усе выданні Ларысы Геніюш. Ёсьць у нас і кніга з яе аўтографам - "На чабары настоена", - падараваная паэткай у 1982 годзе сябрам.

- **Як яна трапіла да вас?**

- Яна трапіла да нас з Зэльвы. Айцу Георгію Субаткоўскому, які арганізаваў пры зэльвенскай царкве музей у гонар Ларысы Геніюш, перадалі вернікі некалькі адноўкаўных кніг. Адну з іх ён перадаў нам у дзень адкрыція нашай бібліятэкі.

- **Ці плануеца ў бібліятэцы ладзіць літаратурная сустэречы, прысвечаная Геніюш? Бо часам з памяшканнямі для падобных імпрэз узімікаюць праblems.**

- Мне здаецца, што ўсё павінна работца спакойна. У новазапаветнай кнізе "Дзеянні апосталаў" ёсьць вельмі цікавае сведчанне. Калі апостол Пятра прывялі на суд у Сінедрыён, то адзін з паважаных фарысей, Гамаліл, папярэджваў астатніх, кажучы: "Калі гэта справа ад людзей, то яна разваліца сама па сабе, а калі ад Бога - не зможе разваліць яе, беражыцца з часам.

- **А якія кнігі самай Ларысы Геніюш вы маеце?**

- Іх нямала. Вось двухтомнік Ларысы Геніюш, выдадзены ў серыі "Галасы айчыны", вось зборнік "Невадам з Нёмана" 1967 года выдання,

каб вам не зрабіцца багаборцамі". Так і тут. Калі мы сапраўды будзем ушаноўваць Ларысу Геніюш, паэтку і вызначаўцу веры Хрыстовай, то ўсё ў нас атрымаецца. Вядома ж, мы плануем сустракацца тут, ладзіць асветніцкі мерапрыемства - найперш для саміх сябе, не для кагосяць. Бо нам самім важна разумець, чаму паэтка напісала той ці іншы твор, у якіх умовах гэта адбылося, як яна сама перажывала ўсе жыццёвые выпрабаванні. А каб гэта ўсё зразумець, трэба чытаць, разважаць разам. І сёлета мы плануем першую такую сустэречу з нашымі беларускімі пісьменнікамі, некаторыя з іх паходзяць з Зэльвы, ведалі Ларысу Геніюш, памятаюць яе. Спачатку мы памолімся за супакой яе душы, у Каложы будзе адслужана беларуская літургія і паніхіда, а пасля ў бібліятэцы пачытайме яе вершы, паразважаем.

- **Ужо каля дваццаці пяці гадоў, колькі існуе незалежная Рэспубліка Беларусь, не сыходзіць з парадку дня пытанне аб рэабілітацыі**

Ларысы Геніюш. Як вы лічыце, чаму адпаведныя органы ўлады не дазваляюць рэабілітаваць паэтку, фактывна - класіка беларускай літаратуры?

- Гэта мне нагадвае гісторыю, калі вернікі шукаюць страчаныя святыні - цудатворныя іконы, абразы, мошчы святых. На гэта патрабуеца пэўны час. А людзям хочацца сеансія, цяпер, адразу. Але ці самі яны гатовыя прыняць тое,

часам, мітрапаліт Філарэт быў у службовай паездцы ў ЗША. І там у яго спыталіся журналісты: ці ёсьць у праваслаўнай царкве ў Савецкім Саюзе свой радыёканал ці сваё тэлебачанне. І мітрапаліт адказаў: "Пакуль што няма". На той час немагчыма было і марыцца пра гэта. А сёння ў нас ёсьць і радыё, і тэлебачанне, і інтэрнэт - розныя сродкі, якімі мы можам карыстацца для сведчання сваёй веры. Але ўсё ж найлепшае све-

ўпершыню прачытаў "Споведзь", то можа з год не мог адасці ад прачытанага. Гэта сапраўды вельмі мондае ўражанне, праўда, і вельмі цяжкае. Таму тут трэба разумець пісахалогію дзяцей, як яны здольныя гэта ўсё ўспрыніць.

- **У школьніх праграмах ёсьць адмысловы пункт: мінімізація тэмі рэпрэсій 30-40 гадоў. Маўляў, каб не траўмаваць дзіцячу psichiku...**

- Але ж мы вывучаем у нядзельнай школе і дома чытаем з дзецимі жыцці святых пакутнікаў, якіх катавалі ў розныя часы хрысціянскай гісторыі. І катаванні тых былі вельмі жорсткія. Проста трэба ўсё правільна падаць. І так было скрэзъ. А сёння па дабравесліві Свяцейшага Патрыярха Максіміліана і ўсіх Русі Кірыла ўтвораная адмысловая Царкоўна-грамадская рада па ўшанаванні памяці новапакутнікаў і вызначаўцу веры XX стагоддзя. Ад кожнага прыхаду нашай царквы патрабуеца плюнная праца ў гэтым кірунку.

- **Яничэ ў першай сваёй книзе "Ад родных ніх" Лары-**

да чаго так імкнуцца? Вось і тут, мне здаецца, калі ставілася загадае вами пытканне, мы яшчэ не быў падрыхтаваны. Можа быць нешта не так рабілася. Але я сапраўды шчыра спадзяюся - прыйдзе час, і ўсё стане на сваё месца. Хоць для самой Ларысы Геніюш гэта, хутчэй за ўсё, непатрэбна.

- **Мне нячаста, але даводзілася сустракаць людзей, у тым ліку сярод чыноўнікаў, якія гаварылі: "Геніюш асуджаная правільна, і рэабілітуваць яе не варта". Што вы сказаў гэтым людзям?**

- Нічога я ім не казаў бы. Найперш мы павінны маліцца за Ларысу Геніюш і за сябе. Мы павінны маліцца аб тым, каб хутчэй нашыя душы і свядомасць уваскрэслі, каб мы многае зразумелі і аддзялілі сапраўды выдатную асобу, паэтку і хрысціянку ад той не самай чыстай палітыкі, куды яе час ад часу спрабуюць уцягнуць. Я лічу, што гэта рабіць не трэба. Трэба прыйсці да вызначанай мэты духоўным шляхам. Я ўпэўнены, што атрымаеца. Калісці, яшчэ за савецкім

дзядзінскама асабістаем, калі чалавек сведчыць сваім жыццём.

- **У 90-я гады "Споведзь" і верши Ларысы Геніюш вывучацца ў школе, пазней іх з падручнікаў выкінуць. Як вы лічыце, ці варта вярнуць творчасць Геніюш у школьніх праграмах на літаратуру?**

- У Менскай духоўнай семінарыі ў Жыровічах мы вывучалі творчасць Ларысы Геніюш, і гэта мне шмат дало, дапамагло ўсвядоміць і беларускасць, і тое, што чалавек у самых цяжкіх абставінках можа застацца сабой, захаваць сваю веру і годнасць. Таму добра было б, каб творы Геніюш вывучалі ў школе, яна ж выдатная беларуская паэтка. Але скажу вам і пра іншае. У савецкі час у школе не вывучалі Закону Божага, не было нядзельных школаў, але былі сем'і, у якіх дзеци ведалі пра Бога ўсё, што трэба. Таму ўсё залежыць ад бацькоў. Калі бацькі будуць ведаць, што гэта за твор, калі яны дадуць дзецям у руки і скажуць - чытай, то дзеці будуть чытаць. Помню, калі я

са Геніюш саманазвалася "унучкай Францішка Скарыны". Да 500-годдзя айчыннага кнігадрукавання СБП спрадабе вызначыць 500 найлепшых беларускіх кніг. Столкі прыгодаць мы не паспелем. Назавіце трэћы найважнейшыя ў вашым жыцці кнігі.

- Вядома ж, мы не будзем называць тут Біблію, яна стаіць асобна. А ў спісе найлепшых кніг на першае месца я пастаўлю ўсё тую ж "Споведзь" Ларысы Геніюш. З радиасцю пастаўлю побач "Пропаведзі" нашага архіепіската Гарадзенскага і Ваўкавыскага Арцемія, якія выдадзены па беларуску і вытрымалі ўжо два выданні. У гэтай кнізе ўлады Арцемій разважае на темы Евангелля, падказвае, як чалавек павінен яго ўспрымаць і жыць па ім. І трэцяя пазіцыя - наўрат не кніга, а ўсё творы Максіма Багдановіча, напісаныя ім па беларуску. Менавіта яны могуць дапамагчы лепш зразумець нашую беларускую мову і адрадзіць любоў да яе ў душах людзей.

© Твой стиль.

Геніюшаўскія чытанні ў Гародні

У Гародні, 8 жніўня, у Барысаглебскай царкве, званай у народзе Каложскай, адбыўся малебень за славутую беларускую паэту Ларысу Геніюш. Пасля ўдзельнікі былі запрошаны ў бібліятэку імя Ларысы Геніуш, заснаваную пры праваслаўным храме стараннямі пратаяерэя, настаяцеля Барысаглебскай царквы, айца Аляксандра Балонніка.

Вольга Іпатава, якая прыехала з далёкай Канады, распавяла ўражанні з свайм младосці:

- Мне пашанцавала младой дзяўчынкай пазнаць класіку: Васіля Быкова, Аляксея Карпюка, Дануту Бічаль і, дзякуючы ім, я не стала савецкім

чыноўнікам і ў той жорсткі савецкі час я дыхнула кавалак паветра. Гісторыя Беларусі ў мяне нараджалася сярод Гарадзенскіх замкаў і стараща жыць па прадзе я авабязана Ларысе Геніуш.

- Мой універсітэт праўшоў ў Зэльве, у іх бібліятэцы. Яны не давалі кнігі на вынас. Казалі жыві колькі хочаш і чытаі. У іх было тры бібліятэчныя зборы, якія яны гублялі

падчас жыццёвых навальніц: у Жлобаўцах, Зэльве, Празе і зноў Зэльве. Даваліся гэтыя кніжкі цяжка, нават у наваколлі яны часам знаходзілі свае кнігі. Гаварыць пра дарагога чалавека можна бясконца. Я да яе малюся, з ей размаўляю. Бяру ад яе натхненне і здароўе.

- Сёння мы правялі першыя геніюшаўскія чытанні ў Гародні, у бібліятэцы яе імя, і заклалі іх штогадовую традыцыю. Дзякуючы айцу Аляксандру Балонніку, мы маём цудоўную бібліятэку і памяшканне, дзе нам нікога не скажа, што працала электрычнасць, прарвала трубы, і мы не можам даніць вам памяшканне. Яно ў нас ёсьць пры найстарэйшым, дзейным праваслаўным храме Беларусі.

Эдуард Дмухоўскі.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб регістрацыі № 908 ад

18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўгіна.

Адрас для паштовых адправленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslova@tut.by

ВА рэдактара Рыта Мікалаеўна Крупкіна**Рэдакцыйная камітэта:**

Алена Анісім, Юрасі Бабіч, Юлія Бажок,
Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар
Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік,

Павел Сцяпко, Алег Трусаў,

Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://naszaslova.by/> <http://pawet.net/>

<http://kamunikat.org/> <http://tbt-mova.by/>

<http://nashaslova.mns.by/>

Ад Тульскага крамля да Цютчава

30-31 ліпеня магілёўская гарадская арганізацыя ТБМ імя Ф. Скарыны зладзіла двухдзённую краязнаўчу юнацкую вандроўку ў Расію.

Ужо пачатак вандроўкі Тула-Калуга-Аўструг паказаў, што ціха і без прыгод яна не пройдзе. За некалькі хвілін да азначанага часу прыбыцця аўтобуса пачаўся мноны лівені, і ўсёй грамадзе прыйшло разбяганица, хто куды, каб не прамокнуць да ніткі. Тым больш, што аўтобус застрыйся, хаця, можа, так і лепей, бо дождж як раз крыху надціх і мы змаглі выбрацца са сваіх хованах і больш-менш сухім выехаць па маршруце.

Тула сустрэла нас чыстым блакітным небам і спякотай, а калі Тульскага крамля нас чакаў наш эккурсавод -

Аляксандр, які і пазнаёміў нас з гэтым цікавым збудаваннем, яго гісторыяй, архітэктурай, а таксама з двума прыгожымі старажытнымі саборамі, якія знаходзяцца на тэрыторыі крамля. Нажаль, патрапіць у іх не атрымалася. Далей, рухаючыся па праграме мы патрапілі ў музей зброі, дзе пабачылі велізарную калекцыю зброі, што выраблялася на мясцовым заводзе ў розныя часы і нават

змаглі ажыццяўіць халасты стрэл з вядомага "Максіма" і патрымаць у руцэ легендарную трохлінейку. Тула знамітая не толькі выраднага вучонага К.Э. Цыялкоўскага, то наша вандроўка пачалася з парку яго імя, дзе мы пабачылі помнік занавальніку касманаўтыкі, а таксама музей гісторыі касманаўтыкі і ракету-дублёр "Васток" да палёту Ю. Гагарына. Калі чытаеш пра космас, альбо глядзіш па тэлевізоры, то

якія іх выраблялі ў розныя часы. Але нашы жанчыны найбольш уразіў самавар, вельмі падобны да сучаснай мультываркі, у якім ужо ў той час можна было адначасова прыгатаваць некалькі страў. Далей мы праехаў па горадзе з агляднай экскурсіяй і патрапілі ў краму з пернікамі, бо немагчыма пабываць у Туле і не пакаштаўваць тульскі пернік. Калі мы ўзгадваем горад, то гэта першое, што прыходзіць на разум.

Запоўнішы багажнае аддзяленне нашага аўтобуса да краёў, мы накіраваліся да Ясной паляны - маёнтка знакамітага пісьменніка Л.М. Талстога. Маёнтак унікальны тым, што там усе рэчы - сапраўдныя сведкі жыцця класіка рускай літаратуры, гэта дазваляе цалкам акунуцца ў атмасферу, у якой былі напісаны "Вайна і мір" і "Ганна Карапніна". Пасля такой насычанай праграмы, досьцы стомленыя, мы накіраваліся ў гасцініцу, каб адпачыць і на наступную раніцу быць гатовымі да новых прыгод ужо ў Калузе.

Гэты горад першапачатковая ўразіў нас сваімі зялёнімі

сталымі прыгодамі вандроўка падышла да сканчэння. Мы, стомленыя, але вельмі задаволены, селі ў аутобус і накіраваліся на радзіму. На памяць нам засталіся добрыя ўражанні і адмысловы буклет, які распрашаваў Сяргаку Дымкоў. Вялікі дзякуюсці ўсім удзельнікам за спадглівую атмасферу і добрую кампанію.

Яўгенія Хмуроўчік, Магілёў.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.

Рэдакцыя рукапісі не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінскую, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".

Газета падпісана да друку 15.08.2016 г. у 17:00. Замова № 1702.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 1,06 руб., 3 мес.- 3,18 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.